

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА

Проблема формування професійної культури юриста в науковій парадигмі становить окреслення таких культур, як мовна, мовленнєва, термінологічна, комунікативна, риторична, моральна, етична, духовно-естетична, ментальна, національно-патріотична, емоційна, акторська, правова, підсвідомості юриста (культура правового почуття юриста; культура життя юриста), політична, громадянська, психологічна та ін. Мовленнєва культура юриста (культура слова) складається з таких компонентів: термінологічної компетентності, мовленнєвої компетенції і мовленнєвої компетентності. Однією з центральних проблем сучасної професійної освіти є формування термінологічної компетентності як обов'язкового складника мовленнєвої культури фахівців. Частково розв'язати цю проблему покликаний курс «Культура слова», у контексті якого проаналізовано теоретичні й практичні питання, опрацювання і засвоєння яких підвищить рівень термінологічної культури майбутніх юристів (поняття термінологічна компетентність, мовно-професійна культура, юридична термінологія, юрист, професійне спілкування). Завдання вищої школи – готувати фахівців нової генерації: кваліфікованих, грамотних, мовно компетентних, які б досконало, ґрунтовно володіли українською літературною мовою у повсякденно-професійній, офіційно-документальній сфері, зокрема набули навичок комунікативно виправданого використання засобів мови, оволоділи мовою конкретної спеціальності, фаху. Акцент переноситься з традиційної настанови – засвоєння відомостей про літературні норми усіх рівнів мовної ієрархії – на формування навичок професійної комунікації, студювання особливостей фахової мови, на розвиток культури мови, мислення і поведінки особистості. Багатокомпонентність духовної культури юриста виявляється в естетичній, емоційній, моральній, етичній, психологічній, ментальній, громадянській (національно-патріотичній), політичній, правовій культурах. Особливого значення набувають такі феномени духовності, як *любов і віра* – формотворчі чинники культури почуттів, суб'єктивно-особистісного світовідчуття; *інтелект*, що інтегрує індивідуальні когнітивні здібності (почуття, уяву, інтуїцію, мислення) та генерує сенси культури життя людини; *світогляд*, що виконує роль особистісної самосвідомості й відображає ступінь розвитку суб'єктивності, спрямованість вектора життєвого вибору. Динамічна взаємодія основних рівнів індивідуальної культури активізує унікальний процес життєтворчості юриста в культурі. Отже, *культура життя юриста* є процесом формування суб'єктивності, що здатна до самотворення та збереження органічного зв'язку з навколишнім світом. Духовно-естетичний чинник є одним із головних елементів у процесі моделювання професійного буття юриста, що виступає способом самотворення особистості й пронизує весь життєвий світ її носія. У наш час духовний чинник характеризується за допомогою таких понять, як *спосіб мислення, ментальність, ідеали й цінності, установки, ціннісні орієнтації юриста*.

Естетична культура у своїй структурі є багатокомпонентною і поділяється на *естетичну культуру суспільства, естетичну культуру соціальних груп (зокрема професійних груп) і культуру індивідів*; з боку форм діяльної активності в естетичній культурі виділяються такі градаційні рівні: *споглядання, перетворення, виховання* тощо. Основними структурними елементами естетичної культури, як і будь-якого іншого виду культури, є її *суб'єкт* (людина як активне начало), її *діяльність*, що здійснюється у певних формах, об'єктивні результати цієї діяльності та *об'єкт* (людина, на яку спрямована взаємодія) [2, с. 90]. *Естетична культура юриста*, за визначенням С.Сливки, – це ступінь почуттєвого впливу «діалогу мистецтва» і законів краси у правовій естетиці на формування професійної правосвідомості фахівця-юриста з метою пізнання правових явищ [3, с. 100, 112]. Усі ці складники органічно взаємозв'язані, є цілісною системою якостей і здібностей естетичної культури особи.

Етична культура юриста – це знання юристом його моральних прав та обов'язків та використання їх у професійній діяльності. *Мораль* – це норми поведінки, які базуються на поняттях про добро і зло, честь і обов'язок, правду і справедливість. *Мораль* – це елементарні правила поведінки, особливих навичок в реалізації яких не потрібно, тому етична культура юриста включає два аспекти: визнання існуючих моральних норм як необхідних регуляторів поведінки; дотримання цих норм у професійній діяльності.

Емоційна культура юриста. Юридична діяльність передбачає високий рівень емоційної напруги. Керування власними емоціями, спрямування власного психічного стану в потрібне русло є тим завданням, над яким працює кожний юрист. У психології зазначається, що емоції об'єктивують внутрішні переживання, хвилювання людини, стають своєрідною реакцією на реалії навколишнього світу. Позитивні емоції виникають при задоволенні потреб людини, негативні – навпаки. Юриста характеризує кумулятивний емоційний стан, спрямований на почуття законності, обов'язку, справедливості, милосердя, високої відповідальності. Такий емоційний стан виникає тоді, коли до юриста звертаються громадяни в «пікових» ситуаціях, екстремних, з переповерненими емоціями. Юрист повинен залишатися толерантним, уважним до людей, володіти внутрішнім станом, стримувати негативні емоції. Високий рівень моральної

культури та морально-вольових якостей особливо необхідний юристам, оскільки ігнорування ними правових цінностей та норм моралі призводить до порушень законності, зловживання владою і службовим становищем, всюдозволеності, несправедливості та суб'єктивізму. Моральна культура юриста є основним бар'єром на шляху деформації його моральної та правової свідомості. Саме тому вивчення майбутніми правниками етичних проблем своєї професії, знання та дотримання ними моральних норм і принципів у процесі виконання службових обов'язків стає необхідною умовою формування професіонала-юриста ХХІ століття з належним рівнем моральної культури. Над фундаментальними проблемами духовного розвитку особистості плідно працювали видатні мислителі: Арістотель, Цицерон, Гіппократ, Квінтіліан, Юстиніан, В. Вернадський, Л. Виготський, Г. Гегель, І. Кант, Л. Кольберг, Я. Корчак, А. Макаренко, А. Маслоу, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський. Науково-теоретичні засади формування особистості, її загальної і, зокрема, моральної культури розроблялися у працях К. Байші, І. Беха, Л. Бурдейної, Г. Васяновича, І. Грязнова, В. Діуліної, І. Зязюна, В. Лозового, С. Крука, В. Плахтій, О. Пометун, О. Савченко, О. Сухомлинської, Л. Хоружої. Питанням етики, моралі та моральності в юридичній діяльності присвятили дослідження І. Бенедик, В. Горшеньов, Г. Гребеньков, А. Коні, О. Кобліков, А. Мороховська, О. Скакун, С. Сливка, Н. Таварткіладзе та ін.

У структурі моральної культури юриста виділено її основні елементи: моральну свідомість (етичне мислення і моральні почуття), моральну поведінку та діяльність, моральні відносини і культуру спілкування. Визначено моральні якості, які суттєво впливають на професійну діяльність та поведінку юриста (забезпечують громадянську спрямованість і зміст соціальних цінностей особистості та спрямовані на досягнення поставлених цілей, допомагають контролювати і гальмувати негативні процеси в поведінці, сприяють досягненню мети та самовдосконаленню).

Список використаних джерел

1. Лукач Д. К истории реализма / Д. Лукач – М.: Наук. мысль, 1939. – 239 с. ; с. 148.
2. Юркевич П. Історія філософії права. Філософія права. Філософський щоденник. – 3-тє вид. – К.: Український світ, 2001. – 756 с.
3. Сливка С. Юридична деонтологія / С. Сливка – Рівне: ВАТ Рівненська друкарня, 1997. – 110 с.

Анотація. Мороз В. Проблема формування професійної культури майбутнього юриста. У статті проаналізовано багатокомпонентну специфіку професійної культури юриста, її складові, структуру, систему духовних цінностей, наукову парадигму. Виокремлено мовленнєву культуру (культуру слова) та її компоненти: термінологічну компетентність, мовленнєву компетенцію і мовленнєву компетентність. Духовна культура юриста виявляється в естетичній, емоційній, моральній, етичній, психологічній, ментальній, громадянській (національно-патріотичній), політичній, правовій культурах та ін.

Ключові слова: професійна культура юриста, багатокомпонентність, термінологічна компетентність, мовна і мовленнєва компетенція, мовна освіта, мовна поведінка, мовна норма, кодифікація, мовна особистість.

Аннотация. Мороз В. Проблема формирования профессиональной культуры будущего юриста. В статье проанализировано многокомпонентную специфику профессиональной культуры юриста, ее составляющие, структуру, систему духовных ценностей, научную парадигму. Выделено речевую культуру (культуру слова) и ее компоненты: терминологическую компетентность, речевую компетенцию и речевую компетентность. Духовная культура юриста образуется в эстетической, эмоциональной, моральной, этической, психологической, ментальной, гражданской (национально-патриотической), политической, правовой культурах и др.

Ключевые слова: профессиональная культура юриста, многокомпонентность, терминологическая компетентность, языковая и речевая компетенция, языковое образование, речевое поведение, языковая норма, кодификация, языковая личность.

Abstract. Moroz V. The problem of the formation of the professional culture of the future lawyer. The article analyzes the multi-component specificity of the lawyer's professional culture, its components, structure, the system of spiritual values, the scientific paradigm. The vocal culture (word culture) and its components are singled out: terminological competence, speech competence and speech competence. The spiritual culture of a lawyer turns out to be aesthetic, emotional, moral, ethical, psychological, mental, civil (national-patriotic), political, legal cultures, etc.

Keywords: professional lawyer culture, multicomponent, terminological competence, linguistic and speech competence, language education, speech behavior, language norm, codification, linguistic personality.